

Min pappa har Asperger syndrom

Magnus Stephensen

Min pappa är ingen Asperger-pappa. Min pappa har däremot diagnosen Asperger syndrom. En diagnos är ju, när det kommer till kritan, inte mer än en benämning på en serie egenskaper som faller innanför en ram som man givit ett namn. Jag vill i denna artikel försöka sortera ut de erfarenheter jag fått av att växa upp med en förälder med Asperger syndrom. Det bör också tilläggas att jag själv inte har en diagnos.

Jag föddes på Island 1983 i Reykjavik. Jag var två år när mina föräldrar bestämde sig för att flytta till Sverige för att studera. Efter fyra år i Sverige skildes mina föräldrar och jag bodde ensam med min pappa förutom på helger och lov. Det är den perioden jag tänkte skildra här.

Kämnärsvägen

Efter mina föräldrars skilsmässa flyttade min pappa och jag till Kämnärsvägen i Lund där vi bodde tills jag var nio år gammal. Det var en liten lägenhet där jag och min pappa delade sovrummet, som även var mitt lekrum. Min pappa hade ett arbetsrum som var fyllt av hyllor från golv till tak och två datorer, en till mig och en till pappa. Han arbetade deltid som städare för att ha tillräckligt med tid för mig.

Jag minns att jag ägnade mycket tid på mitt rum, lyssnade på musik, pysslade och skruvade isär elektroniska prylar som pappa hittat i soprum åt mig. Jag skruvade isär dynamor och försökte bygga rymdraketer.

Min pappa skapade rutiner för oss som fyllde dagarna. På morgonen åt jag alltid gröt och rostade mackor med sylt eller ost. Alltid samma brödmärke. När jag kom hem från skolan var jag lite inne på mitt rum innan jag gjorde läxorna. Under tiden jag räknade i matteboken eller tränade på att skriva serverade pappa mig äppelbåtar och mackor. Pappa beställde en samling med klassisk musik från tv-shop som jag fick lyssna på. Jag fick endast titta på tv en bestämd tid varje dag. Ifall denna tid inte sammanföll med ett program jag ville se var jag helt enkelt tvungen att spela in programmet för att sedan titta på det under "tv-tiden". Detta var ingen behård regel, det gjordes självklart undantag, men i regel var det så.

Jag började spela piano när jag var sex år gammal, och jag övade varje dag 15 minuter med pappa. På kvällarna hade min pappa oftast en slags frågestund med mig där jag frågade olika saker om världen. Han la stor vikt vid att försöka förklara hur världen hängde ihop. Vi diskuterade filosofiska frågor som huruvida universum är oändligt, liv efter döden och ifall det liv vi levde i själva verket utspelade sig i någon annan människas huvud. Pappa försökte bland annat ge mig grundläggande kunskap om hur datorer fungerade, hur man kunde förstå det periodiska systemet, fysikens lagar och matematik.

Liknande diskussioner är säkert vanliga mellan alla barn och föräldrar men jag tror att två saker skilde min pappa från andra föräldrar i detta. För det första var det oerhört strukturerade samtal med papper och penna. För det andra kände jag alltid att min pappa tog mina funderingar på stort allvar och saknade föreställningar om att dessa ämnen var för svåra för mig. När det började bli dags att sova läste pappa för mig, under uppmaningar att ha ögonen stängda. Efter detta släcktes ljuset och jag somnade till ljudet av hans smattrande tangentbord.

Så var det varje dag, och jag antar att det för läsare med en Aspergerdiagnos kan låta som en mycket behaglig tillvaro, vilket jag också tyckte när jag var liten. Kanske inte för att det var mitt sätt att göra saker på, vilket vi kommer till senare, utan för att det var det enda sättet jag kände till. Jag tror att min pappa måste haft väldigt rationella tankar om hur man uppfostrade barn, kanske hade han läst eller hört att det var bra för barn att lyssna på klassisk musik, att frukt var nyttigt och att det inte var bra att titta för mycket på tv. Det var inte heller hans egna intressen som han "prackade på mig" då han själv aldrig varit särskilt musikintresserad eller varit någon storkonsument av naturens godis.

Flygelvägen

Vi flyttade in i ett stort kollektivhus när jag var nio år. Min pappa har senare berättat att det var ett sätt att ge mig möjlighet till kontakt med andra vuxna än honom själv och en möjlighet för honom att ha social kontakt med andra där han själv kunde välja tid och plats. I kollektivhuset har man nämligen alltid möjligheten att umgås med andra, men samtidigt alltid valet att dra sig undan.

De första konflikterna som kan härledas till min pappas Asperger kom när jag började tycka, tänka och fram för allt vilja göra saker på ett annat sätt än det jag och min pappa hade blivit så vana vid. Våra rutiner kändes allt mer som hinder, snarare än trygga rammar. Det samlades damm och det stod möbler överallt, fyllda med allehanda saker som min pappa inte ville slänga. Till slut stod det inte mindre än fem bokhyllor, två skrivbord, en gigantisk byrå med en stor tv på, två datorer (av hemmets fyra), en stor soffa och en fåtölj, allt detta endast i vardagsrummet. Överallt stod det saker, och det var inte någon ordning någonstans, förutom på min pappas dator. Där var det däremot ordning och reda: han hade gjort databaser över bland annat sin ungdoms dagboksanteckningar, hela sitt livs brevväxling och flera tusen böcker han läst. Det känns ofta som att hela hans liv finns dokumenterat i hans dator.

Sakta men säkert började konflikterna komma upp till ytan. Jag började tycka att det var jobbigt när mina vänner var på besök och jag jämförde med deras hem, där man kanske dammsög då och då och diskade varje dag. Under en period försökte vi hitta gemensamma lösningar på våra problem. Jag föreslog hur vi skulle kunna möblera om, städa lite oftare. Jag fick själv lägga upp hur jag skulle öva piano, så länge jag övade varje dag. Jag tror att min pappa upplevde de oundvikliga förändringarna som hot, han visste ju vad vi hade men inte vad vi skulle få. Jag upplevde min pappa som en fruktansvärd egoist, och blev mycket sårad av känslan av att han inte kunde ta hänsyn till hur jag fungerade. Det kändes omöjligt att prata med honom om allt detta.

En förälder utan diagnos är kanske bättre rustad för att möta sin tonåring och uppskatta positiva initiativ. Jag ville ha ett trevligare hem där det inte var fläckar på golven och saker överallt.

Mitt rum blev en frizon. Jag satte upp affischer på väggarna, köpte lampor och hade det städat på mitt rum. Jag bråkade i månader med min pappa för att få köpa en matta för några hundra kronor. "Vad ska det vara bra för?" sa han, och jag lyckades aldrig förklara det för honom utan bråkade mig helt enkelt till den. Jag hade gett upp hoppet om att kunna kommunicera med min pappa, och valde medvetet att strida mig till de saker som jag tyckte mig ha rätt till.

Jag vann

Till slut stod där en tv, en soffa och en fåtölj i vårt vardagsrum. Inget mer. Jag ville bara ha en bokhylla, men gick med på tre för att kompromissa med min pappa och visa lite god vilja. Tro det eller ej, men min pappa tyckte om förändringen när den var färdig.

Konflikterna fortsatte dock. Det skiftade mellan olika frågor men i grund och botten handlade det om att vi ville leva på olika sätt. Jag tror dock att många av dessa konflikter inte kan härledas till min pappas Asperger. Jag tror att det helt enkelt handlade om att jag var tvungen att bryta mig loss, precis som vilken tonåring som helst. Dessa konflikter är därför inte relevanta för denna artikel.

Det framstod som att det mest naturliga vore att jag flyttade hemifrån. Jag ville stå på mina egna ben och min relation till min pappa led av att vi bodde tillsammans. Jag hade lagat min egen mat och tvättat min egen tvätt sedan några år, vilket gjorde att steget att flytta hemifrån inte kändes särskilt stort. Jag diskuterade detta med min pappa och blev förvånad hur mycket förståelse jag fick. Han såg till att skaffa sig en inneboende för att kunna betala hyran för en etta för mig. I tvåan i gymnasiet flyttade jag hemifrån.

Idag

Idag har jag och min pappa en bra relation. Ibland finns där också konflikter som jag inte tror hade uppstått ifall min pappa inte hade haft Asperger men om man ska jämföra med andra relationer mellan ungdomar och deras föräldrar så tycker jag att vi har en väldigt avspänd och fin relation.

Min pappa fick diagnosen efter att jag bott hemifrån i något år och i början funderade jag inte alls på det. Jag vet inte riktigt ifall jag förstod vad han menade. Idag när jag läst på om autism samt arbetat med autistiska barn och ungdomar känner jag att jag förstår honom bättre.

Reflektioner

Jag har funderat mycket på allt det här. Jag har funderat på hur mycket man kan förstå. När jag arbetar med människor med autism är mitt tålamod nästan oändligt. Jag tror att det blir mer komplicerat i personliga relationer. Jag kände mig verkligen negligerad av min pappa ibland. Det gjorde mig frustrerad när jag kände att han inte ens försökte förstå mig. Dessa känslor är verkliga, riktiga. Även om min pappa oftast förstår mitt perspektiv när han fått tid att fundera på det ett tag, så känner jag mig fortfarande sårad ibland när han inte förstår mig i den takt jag förväntar mig av andra människor. Det kanske är lättare att se saker i andras perspektiv i mitt arbete när jag inte blandar in lika mycket personliga känslor.

Jag har även funderat på vad jag vunnit på att ha en pappa som har Asperger syndrom. Min pappas sätt att strukturera upp saker påverkade mig, i synnerhet när jag var mindre. Min pappa uppfostrade mig väldigt metodiskt, pedagogiskt och med stor omtanke. Jag har antagligen många faktiska

färdigheter att tacka min pappa för. Trots att han själv var, i stort sett, helt omusikalisk investerade han i mycket tid för att lära mig. En tredje sak som jag vunnit av att växa upp med en pappa med Asperger syndrom är att jag fått en annorlunda uppväxt, där vi aldrig förhöll oss till vad som var "normalt". Jag försöker att inte döma andra människors sätt att fungera i särskilt stor utsträckning.

Det är mycket med min pappa som inspirerat mig, egenskaper som jag hoppas att jag kommer att ta till mig av. Hans lugna, rationella och strukturerade sätt är egenskaper som jag själv ofta skulle behöva mer av. Hans oegoistiska engagemang för andra människor (när han väl förstått hur han kan göra) är definitivt något som jag försöker efterleva. För mig är det självklart att personer med Asperger syndrom inte är egoister. Människor blir egoister när de inte förstår hur de kan samspela med andra människor eller när de inte förstår vilka krav som ställs på dem. Vi upplevs alla som egoister när vi har en dålig dag eller när vi inte förstår hur vi ska kommunicera med andra.

Jag skrev det här för att jag ville slå ett slag för annorlunda föräldrar. Alla bokstäver jag skrivit här kan egentligen kokas ner till att alla kan vara fantastiska föräldrar. Människor kan ha olika egenskaper som gör föräldraskapet till en utmaning. Man kan vara en dålig lyssnare, överbeskyddande, en smula egoistisk eller ha Asperger syndrom. Om man saknar strategier för hur man ska hantera dessa egenskaper i sitt föräldraskap så tror jag definitivt att det kan uppstå problem. Om man däremot kan reflektera över hur man fungerar så har man lika goda förutsättningar som alla andra att uppfostra barn.

Artikelförfattare är **Magnus Stephensen** som arbetar med barn och ungdomar med autism. Magnus har också växt upp med en pappa som har Asperger syndrom. Om du vill kontakta honom kan du skriva till magnus.stephensen@gmail.com

Pedagogiskt Perspektiv AB, Stockholm, 2010